

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologiæ Moralis

Busenbaum, Hermann

Monasterii Westphaliæ

Tractatus Sextus. De Matrimonio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40957

ad sacrificium Missæ, calicem & patenam illi
radere, urceolum cum aqua præbere, aquam ad
lavandas manus infundere, Epistolam ex officio
& solemniter in Missa legere. 6. Diaconi munus
est, cantare solemniter Evangelium in Missa, mini-
strare immediatè Sacerdoti in omnibus, quæ per-
tinent ad Missæ sacrificium, vestire altaria, crucem
ferre, & deniq; ex commissione Sacerdotis prædi-
care & baptizare. 7. Presbyteri munus est offerre
Sacrificium Missæ, absolvere à peccatis, baptiza-
re, benedictiones aquæ & similes facere, populum
doctrina & exemplo pascere. *v. Hscob. Exam. 8. c.*
741.

TRACTATUS VI.

De Matrimonio.

CAPUT I.

De Sponsalibus.

DUBIUM I.

Quid sint Sponsalia?

Resp. Sunt promissio voluntaria, deliberata, &
mutua, signo sensibili expressa, futuri matri-
monii, inter personas jure habiles.

Dicitur I. *promissio*: quia propositum non suffi-
cit, cum nō inducat obligationem. Unde qui dice-
ret,

ret, *volote accipere, habere, aut ducere in uxorem*, non contraheret sponsalia, ut *Bon. q. 1. p. 1.* docet, ex alijs: quia hæc verba non promissionem, sed propositum promissionis tantum significant: nisi tamen ex circumstantiis aliud colligatur.

Dicitur II. *Voluntaria & deliberata*, scilicet deliberatione sufficiente ad peccatum mortale, cum sponsalia sub mortali obligent, *Dian. p. 3. l. 4. R. 273. ex Sanc. Pontio, &c.* etii *Bon. q. 1. p. 4. n. 4.* plus requirat. Unde regulariter non sunt valida ante septennium completum, ut docet *Côn. di. 21. n. 1. Sanch. l. 1. d. 16.* nisi malitia & prudentia suppleat ætatem, *Dia. t. 4. p. 3. R. 274. Pontius, &c.* (quod tamen quidam negant sufficere, cum jus determinaret ætatem) imò nec potest septennium, si de uirrationis sufficienti non constet; uti neque, si vi, dolo, errore, vel ignorantia circa substantiam, aut notabilem conditionem substantialem fiant, secundum *dicta de Voto & Contractibus.*

Dicitur III. *Mutua.* Unde si Titius promittat nuptias Cajæ, & hæc accipet sine repromissione, neuter obligatur, quia cum contractus sponsalium sit onerosus, & reciprocus, non potest claudicare; involvit enim conditionem, *si tu repromiseris.* Quod si tamen Titii promissio fuisset absoluta, ac gratuita, & acceptata à Caja, solus Titius obligaretur, non vi sponsalium, sed simplicis promissionis. Ita *Sanch. lib. 3. d. 3.* contra *Pontium*, apud *Dia. part. 3. tr. 4. Resol. 244.*

Dicitur IV. *Signo expressa*: quia contractus inter homines non fit nisi signo externo. Unde non sufficit ad sponsalia taciturnitas Cajæ, etiam cum con-

consensu interno in promissionem Matrimonii, quod Titius ei promittit. Si tamen pater, vel mater, pro filio, aut filia, aut Curator, pro eo, cuius curam habet, præsente & non contradicente (dummodo metus absit) contrahat, valida erunt; quia in hoc casu, jus accipit taciturnitatem, pro expressione consensus *Sanch. l. 1. d. 22. Dian. p. 3. tract. 4. R. 270* imò etiam si pro absente; saltem si is rescians id, expressè vel tacitè signo aliquo sufficienti ratificet. *Sanch. Pont. Dian. p. 3. t. 4. R. 271.* contra quos *Sor. & Henriq* ne hoc quidem requirunt, sed tantum ut rescians non contradicat. Quod *Com.* admittit, si per ipsos Tutores vel parentes iis proponatur, tunc enim si taceant, censeri consentire.

Dicitur *V. inter habiles*; id est, quæ & ætatem à iure præscriptam habent; & nullo impedimento prohibentur. *Vnde resolves.*

I. Quando verba, vel signa sunt dubia, in foro conscientia standum est intentione contrahentium, si de illa constet: in externo autem, communi intelligentia, & sensu verborum; ita tamen, ut potius inclinetur in favorem matrimonii, *v. Dian. p. 3. t. 4. R. 205. Bon. q. 1. p. 1.*

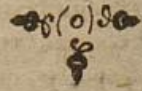
II. Verba de præsentibus, inter impuberes, apta ad Matrimonium, (cum hoc ex iure positivo sit nullum) habent vim sponsalium. Ratio est ex interpretativa intentione contrahentium: quia actus, quando non valent eo pacto, quo fiunt, valent meliorem modo, quo possunt; sponsalia autem virtute continentur in matrimonio. *Lay. l. c. n. 37.*

III.

III. Ad sponsalia non sufficit, 1. Si dicas, *non ducam aliam, quam te*: quia sunt verba merè negativa, & potes ducere nullam. *Bonac. q. 1. p. 7. num. 13.* 2. Dicere, *contraham tecum*, si Papa dispensaverit. *Barbos. & alii 10. cum Dian. p. 3. t. 4. R. 290.* contra *Sanch. Cón. & Pont.* ac proinde licitum est utrique contrahenti, ante & post impetratam à Pontifice dispensationem altero invito resiliire. Si tamen impensæ magnæ factæ sint causa dispensationis, eas tenebitur refundere resiliens. 3. Subarrhatio annuli, & missio munerum jocalium, nisi consuetudo patriæ aliud habeat. Ratio, quia potest fieri ex aliis causis. Quòd si tamen verba unius præcesserint, tunc immissio annuli, & verbum *recipio*, operatur sponsalia, vel etiam matrimonium, pro ratione promissionis, ut docet *Fil.* quia recipiendo sic anulum, tacitè consentit: itemque si habito inter amicos tractatu de matrimonio; sponsus misit arrhas, & munera jocalia, eaq; sponsa acceptavit, *Laym. l. 5. tr. 10. cap. 2.* IV. Sponsalia metu gravi contracta, licet juramento firmata, sunt invalida: quia juramentum metu extortum non firmat contractum, imò probabiliter nec obligat, adeoque relaxatione non indiget. *Sanch.*

Barb. Dian. p. 3. t. 4. R. 278. v. supra h.

3. t. 2. c. 2.

DUBIUM II.

Qua & quanta obligatio Sponsalium?

Resp. I. Obligant ad ineundum matrimonium, sub peccato mortali, si tamen terminus non sit præfixus, sufficere, si promittens impleat, quando à promissario requiretur, vel pro more regionis. Ratio prioris patet ex natura contractus onerosi, in re gravi. Ratio posterioris est, quia id est commune omni debito, *Sanch. l. 1 d. 1. Con. d. 22. dub. 1. apud Dian. p. 3. t. 4. R. 245.* Pontius tamen *ibid.* vult obligari statim post contractum. *Vnde resolves.*

I. Resiliens cogi potest ad matrimonium, etiam à Judice per censuras; quod tamen rarò expedit, ob periculum infelicis exitus.

II. Si Judex secundum allegata & probata cogat ad matrimonium, licet à parte rei revera coactio sit injusta, valet matrimonium, *Sanch. & M. Perez contra Texed. apud Dian. p. 9. t. 8. R. 26.*

III. Fornicatio sponsæ, est circumstantia in confessione exprimenda, quia mutat speciem, & constituit injuriam: quæ in sponsa gravis, ideoque mortalis habetur, ut si quis rem alteri promissam notabiliter corrumpat; quod tamen sponsus non censetur facere fornicando, cum in viro fornicatio non tantum æstimetur, nisi aliud accedat, *Sanch. l. 1. d. 2. Con Fagund Fill. &c. pro* babiliter contra *Laym. Azor &c. v. Lugo d. 16 n. 176.*

II

IV. Qui

IV. Qui simulato animo promisit, per se loquendū, non obligatur ad nuptias, tamen si damnum creatū debeat refarcire. Dixi *per se*: quia si facta promissione puellam induxit ad copulam, tenetur illam ducere, *Bon. l. c. ap. 2. Ubi excipit, si puella longē inferioris conditionis, (v. g. quoad nobilitatem, vel divitias) tunc enim non tenetur ducere, (v. g. virum nobilem filiam agricolae) praesertim si illa fuerit conscia disparis status, seu conditionis, eò quòd tum decipi potius voluerit, quàm decepta sit, unde nec teneri eo casu illam dotare. Secus tamen, si ipsa inaequalitatem status ignoravit, aut si ipse non fictè sed ex animo Matrimonium promiserit. Ita Bonac. q. 1. p. 3. num. 7. & seq. ex Vasq. Mol. d. 106. Sanch. lib. 1. d. 10. v. Less. l. 2. c. 10. d. 3. Laym. c. 1. num. 10. & Mart. Perez. d. 2. f. 3.*

V. Sponsalia posteriora contra priorem fidem inita, tamen si jurata sint, aut copula etiam accesserit, sunt invalida, *Sanch. & Villal.* contrarium tamen tenet *Con. & Pont.* cum *Dian. p. 3. t. 4. R. 210.* matrimonium tamen post sponsalia contractum cum altera, est validum, licet iniustum; *Bon. p. 5. & 7. Laym. c. 1. n. 5.*

VI. Liberi, qui parentibus insciis contraxerunt sponsalia, etiam cum iis, qui imparis sunt conditionis, v. g. ignobilis cum nobili, licet peccarint, tamen obligantur: nec à parentibus possunt impediri, quò minus servent fidem datam; *Laym. l. c. num. 12. ex S. Thom. &c. nisi scandalum magnum ex matrimonio timeretur. Dian. p. 9. t. 7. R. 71. ex Molin. Sanch. &c.*

VII. Re-

VII. Resiliens culpabiliter à sponsalibus perdit suas arrhas, & tenetur ad alterius partis reddendas, ac ad restitutionem; quanti ejus intererat talem contractum impleri.

Resp. II Ubi Tridentinum non est receptum, sponsalia jure antiquo transeunt in matrimonium, per quævis signa externa, maritali affectu exhibita, v. g. per copulam. Dico, ubi Trid. &c. quia ubi hoc receptum est, hæc signa non tenent, si sint clandestina; ideoque graviter in iis peccari potest. Vnde sequens Casus resolvitur.

Sponsis non licent tactus impudici, cum proximè disponant ad copulam, & pollutionem; et si liceant amplexus & oscula, in signum amoris. Sanch l. 9. d. 47. v. Dian p. 2 t. 17. R. 6. & t. 1. m. 16. R. 31. & p. 4. R. 131.

DUBIUM III.

Quomodo dissolvantur Sponsalia?

Resp. Dissolvuntur sequentibus casibus. I. Per matrimonium validum cum alia initum, Bon. p. 7.

II. Per mutuum consensum, sicut quivis contractus. Laym. c. 2. n. 8.

III. Si superveniat impedimentum dirimens matrimonium. Bon. p. 8. n. 5.

IV. Per atrox crimen alterius sponsi, solvuntur ex parte innocentis: quale censetur I. Fornicatio, sive spiritualis, ut hæresis, sive corporalis, tam sponsi, quàm sponsæ, post sponsalia, & sponsæ etiam ante illa, sed à sponso ignorata, licet

li a per

per vim facta. *Bon. p. 8.* Imò si sponsa permittat se tangi impudic ab alio per oscula & amplexus, potest sponsus resilire à sponsalibus; sed non vice versa: quia etsi sponsus id faciat, non est dedecus sponsæ, nec mutatio alicujus momenti. *Regin. Sanch. Dian. p. 3. t. 4. R. 283.* Limitat autem *Con. & Laym.* nisi talia oscula & tactus sint ita frequentes, ut indicent valdè propensum sponsi animum in alteram, ut merito timeri possit, ne sponsæ non sit fidem servaturus. Si autem uterque sponsus fornicetur post sponsalia, neutrum posse resilire docet *Palau & Bon.* contra *Con. Regin. Sanch. Laym. Pont.* qui soli viro id eò casu permittunt, eò quod delicta sint impatiaria, & longè gravius damnum imminet ipsi propter incertitudinem prolis, *Dian. l. c. R. 284.* 2. Furtum grave, homicidium, &c. vel simile, quod grave damnum, vel infamiam pariat, *Bon. p. 8. n. 12.*

V. Si notabilis mutatio accidat, vel detegatur, quæ si à principio cognita fuisset, à sponsalibus deterruisset; qualis esset, v. g. 1. Inimicitia, vel odium grave inter sponsos. Quo refertur morum asperitas, vel sævitia, post sponsalia primum cognita: item justus timor, ne ex matrimonio scandala, & gravia odia nascantur inter parentes, vel consanguineos, *Laym. c. 1. n. 78. Bon. p. 8. n. 8. &c.* 2. Si alteruter incidat in lepram, paralyticum, morbum Gallicum, &c. si graviter mutiletur, ut amissione oculi, nasi, vel aliter graviter deformetur, præsertim sponsa vel sponsus reddatur inte-

ptus ad officium exercendum, vel acquirendum officium, ad sustentationem familiæ necessarium, *Dian. p. 3. 2. 4. R. 85. ex Sanch. l. 1. d. 57. Con. d. 23. dub. 8. Lay. & Bon. ll. cc.* Non tamen tenetur sponte aperire tales defectus, qui reddant nuptias minus quidem appetibiles, non tamen perniciosas, præsertim si aliquam infamiam habeant adjunctam, (v. g. si sponsa vi, vel sponte fuisset corrupta) dummodo tamen contrarium positivè verbo factove non simulet, potestque interrogatus licitè dissimulare, & contrahere matrimonium. Si verò defectus sint perniciosi, v. g. morbus contagiosus, gravis infamia, sive personalis, sive generis aut familiæ, non licet (etiam si post sponsalia contracta in eos inciderit) contrahere cum eorum ignaro, nisi similes defectus ipse patiatur, *Con. Pont. Dian. p. 5. 2. 4. R. 28. ubi ex Con. & San. contra Pont. Navar. &c. inferret sponsam post sponsalia corruptam posse sponsura defectus istius oculi ignarum cogere ad standum sponsalibus, & contrahendum matrimonium.* 3. Si magna alterius debita detegantur, vel grave sit periculum fortunarum, famæ, morbi, paupertatis, &c. vel sponsus ad rem promissam afferre nequeat, vel denique si sponsus incipiat vagari cum incommodo sponte, *Bon. l. c.* Quod si autem defectu sponsæ detecto dubitet sponsus, an si eum ab initio cognovisset, contracturus fuisset, tum si defectus ille certetur gravis ac notabilis, præsumetur pro sponso, cui liberum erit resilere. *Sanc. Bon. Tan.*

ered. 2. 1. 1. d. 65. secus si defectus sit levis. Bar. l. 6. c. 11 p. 7.

VI. Si alter sine alterius licentia proficiatur in terram longinquam; quia censetur renunciare suo juri, *Laym. l. c. Bon. p. 6.*

VII. Si sint inita cum conditione, certo tempore contrahendi matrimonium, liberatur obligatione is, per quem non stetit, quod minus sit contractum *Lay. n. 16:*

VIII. Solvuntur, licet sint jurata, per suspensionem ordinis sacri, vel ingressum alterius in religionem, aut votum eam ingrediendi. *Laym. l. c. Bon. p. 5.* Nec obstat, si hic postea ad sacrum redeat, ut docet *Sanch. l. 1. d. 24.* licet *Prapost. Fill & alii* putent, talem ex parte sua prioribus sponsalibus teneri, uti etiam ad damna refarcenda sponsa, si quae passa esset. Unde non potest ingredi religionem, si sponsam deflorasset, nec aliter quam per matrimonium posset refarcere damnum, *v. Dian. p. 3. c. 4 R. 207. Bon. l. c.*

IX. Probabile est, solvi etiam per votum simplex castitatis; ut docet *Suar. Azor. aliqui* cum hoc sit de meliore bono; etsi contrarium docent *Fill. Sanch. & alii*; eo quod Deus non accipit promissionem rei alteri promissa, & in alterius praedictum. Unde etiam in foro externo talis solet compelli, ut vel fidem seruet, vel iniret religionem. Interim post tale votum alteri parti datur jus sponsalia solvendi, eo quod vovens relicerit, & censeatur juri suo renunciasse, *v. Bon. p. 1. n. 13.*

X Per matrimonium validum dissolvitur saltem quoad eum, qui non contraxit matrimonio;

him; quoad eum verò qui contraxit, non ex-
tingui obligationem, si alter expectet, sed su-
spendi, & matrimonio isto soluto teneri ad im-
plenda sponsalia priora, docet Pont contra Sanch.
qui vult omnino dissolvi, v. Dia. p. 3. t. 4. R. 209

XI. Si sponso nova superveniat hæreditas, ita
ut illi sponsa jam sit inæqualis, non habet ideo
ius resiliendi: quia non est deceptus in condi-
tione sponsæ, in qua nulla facta est mutatio. Idẽ
est de sponsa, si ipsi hæreditas nova superveniat,
Sanch. Con. Reg. Dian. p. 3. t. 4. R. 286.

Resp. II. In supradictis causis, quando manife-
stæ sunt, non requiritur autoritas Judicis ad dis-
solvenda sponsalia, alioqui requiritur. Quod si
sponsus cognito suo jure resiliendi, nihilomi-
nus carnaliter cognovit sponsam, censetur tacitè
suo juri renunciasse, & sponsalia ratificasse, Lay.
p. 2. n. 23.

CAPUT II.

De Matrimonio secundum se.

DUBIUM I.

Quid sit, quæ ejus materia, forma, &
minister?

RESP. Est Sacramentum inter baptizatos, quo
vir & mulier sibi mutuo legitime corpora
sua tradunt ad perpetuam vitæ societatem, usum
prolis suscipiendæ, & remedium concupiscen-
tiæ. Materia ex qua, & proxima, est mutuus con-
sensus,

sanctificatio) non contrarios, v.g. ad pacem inter regna; vel illustres familias componendam, vel splendorem familiæ conservandum. Ita contra *Sanch. & Sylvium* docent *Prap. Pont. Gaspar. Hurv. Dia. p. 3. t. 4. R. 219. Mart. Perez. d. 18. f. 7. n. 7.* ubi cum *Dian. lic.* etiam permittit, ob divitias nobilitatem.

V. Validè, sed illicitè, contrahitur cum intentione negandi debitum, vitandi prole, vel etiam non educandi, mœchandi, &c. nisi tamen talis intentio in pactum deducatur, id est, nisi adjiciatur tanquam conditio obligans ad aliquid contrarium essentiaë matrimonii. Unde invalidè contrahit, qui vinculum matrimonii vult tantùm durare per annum, vel reservat sibi potestatem ad ulterandi, vel non reddendi debitum debitè exigenti, *vid. Perez. l. 6. c. 11. cc.*

VI. Contrahentes ut non peccent, debent esse in gratia, etiam tunc, quando per procuratorem contrahunt; quia verum Sacramentum suscipiunt, licet dormiant. Secus est de procuratore, per quem contrahunt, uti & de sacerdote copulante; quia nec suscipit, nec administrat Sacramentum, sed tantùm ut testis assistit, *Card. de Lugo de sacram. d. 8. f. 9. n. 155.*

VII. Conjux habet potestatem in alterius corpus, sed non ad exercendam libidinem, generationi adversantem.

VIII. Requiritur consensus de præsentis, verbo, scripto aut nutibus expressus: sufficit tamen exprimere per alium, ut si parentes pro filiis contrahant, his tacentibus *vid. Dian. p. 3. t. 4. Resol.*

272. Sufficit etiam 2. si alterius consensui præcedenti, & non revocato, alterius accedat. Unde si quis coram Parocho non verè consenserit, satisfaciat consentiendo postea, v. *Dian. l. c. R. 192.*

Quæres. An sufficiat consensus conditionatus?

Resp. I Sufficit conditionatus, sub conditione de præterito, vel præsentis, stante conditione, quia tunc contractus non suspenditur.

Resp. II. Sufficit sub conditione necessaria de futuro, dummodo contrahentes nõ intendant suspendere tantisper consensum, v. g. duco te, si cras sol oriatur. Item sub conditione de futuro impossibili, v. g. Si cælum tetigeris, vel de futuro turpi, modo non repugnet substantiæ matrimonii, & consensus sit absolutus, v. g. si patrem occideris. Ratio, quia tales conditiones habentur pro non adjectis, *Sanc. l. 3. d. 15. Mol. Fill. Less. l. 2. c. 18 d. 15. Lay. Bon.*

Resp. III. Non sufficit sub conditione de futuro, quæ sit contra substantiam obligationis matrimonialis, v. g. si prols generationem impedire velis maleficio, vel victum comparare adulterio Patet ex *C. Fin. de condit. v. Sanch. l. 5. d. 10. Con. d. 29. dub. 3. Fill. &c.*

Resp. IV. Consensus sub conditione honesta de futuro est contractus sponsalium tantum, & nõ Matrimonii Quia hic debet esse de præsentis. Ob quam rationem non incipiet validari matrimonium sine novo consensu, postquam conditio impleta fuerit, ut docet *D. Tho. cum aliis apud Sanch. c. si Fill. Laym. & alii quidam putent, contrarium esse probabile, eo quod contractus cele-*

celebratus sub conditione honesta futura, hac impleta purificetur. Quod concedit *Bon. q. 2. p. 10. n. 20.* si contrahentes in eodem consensu manserint, saltem virtualiter.

DUBIUM II.

De Usu Matrimonii.

ARTICULUS I.

An usus matrimonii, sive actus conjugali sit licitus?

Resp. Per se est licitus & honestus. Quod est, de fide, & patet ex *1. Cor. 7. Vxori vir debitum reddat.* Per accidens est illicitus in sequentibus casibus.

I. Si matrimonium à parte rei sit nullum: quod tamen si uterque ignorat, non peccat, nisi materialiter. Si uterq; vel alter id certò sciat, non potest, quocunque etiam periculo proposito, uti matrimonio. Unde si non potest sine periculo vitæ aut famæ, detegere impedimentum, nec sperare dispensationem, debet vel ingredi religionem (si necdum consummavit) vel fugere, vel petere divortium, ob conjugis sævitiam, v. g. vel adultrium, si tale sit, vel certè omnia incommoda patienter sustinere. *Bon. q. 8. p. 8. n. 16.*

II. Si matrimonium sit dubium. Et quidem si alter tantum dubitet, is non potest petere debitum: reddere tamen tenetur, cum alter habeat jus petendi. Si uterq; dubia fide contraxit, vel dubitat de ejus valore, neutri petere aut reddere licet

ante veritatis indagacionem, *Vasq. Sanch. Dian. Bardi. d. 6. c. 11 p. 7. §. 3. Secus post eam Bon. q. 4. p. 4. v. supral. 1. 1. 1. 2. d. 3.*

III. Si fiat cum gravi periculo viræ, aut sanitatis. Nisi tamen sit causa gravis, cui damnum corporale videatur postponendum v. g. periculum incontinentiæ in se, vel comparte. *Bon. p. 6. n. 8. M. Perez. d. 50 f. 4. n. 5.*

IV. Si fiat pravo fine, v. g. tantum voluptatis causa. Quod tamen Doct. communiter, ut *Sanch. l. 9. d. 11. Bon. q. 4. p. 6.* censent esse tantum veniale, contra *Pontium*, qui vult esse nullum: nullum autem erit, si delectatio non quæsit sentiat, vel ad eam se excitent, quando copula debita reddatur. *Sanch. l. 9. d. 11. Et. vide etiam Dian. p. 3. t. 4. R. 216. Bon. p. 6. M. Perez. d. 49. f. 2. n. 6.*

V. Si exerceatur mente adultera, ut si dux accedit ad suam, imaginetur aliam, ut animum pascat, quod est mortale, *Sanch. Bon. p. 6. n. 7.*

VI. Si fiat modo indebito, v. g. 1. Si non servetur vas naturale: quod multi docent esse veram Sodomiam, alii esse grave peccatum contra naturam. *v. 6. præcep. 2.* Si sine iusta causa situs sit innaturalis, præposterus, &c. quod aliqui dicunt esse mortale, alii secluso periculo effusionis seminis, veniale tantum, et si grave, & graviter increpandum *Dian. p. 3. t. 4. Res. 204.* 3. Si alter conjugum ex morositate, vel alia ratione seminationem cohibeat: quod quidam generatim dicunt esse mortale, quia finis actus conjugalis, scilicet generatio impeditur: quidam tamen, ut

Præp.

rap. & Sanch. dicunt in fœmina nullum esse, v. Bon. p. 6. n. 15. & p. 1.

VII. Si loco indebito, v. g. sacro, qui inde violatur, vel in loco publico.

VIII. Si absque urgente causa fiat tempore indebito, 1. In magna solennitate, ut Paschæ, vel pridie communionis, v. Perez d. 49. sect. 3. 2. Quando uxor est gravida, saltem si sit periculum abortus, Nav. Syl. v. Sanch. Con. Fill. n. 337. Hoc enim si non sit, non erit saltem mortale: quod enim tunc sine suo frustretur semen, non sequitur peccatum ex actu. Unde Diana p. 3. tr. 4. R. 204. & Con. d. 34. dub. 9. nullum peccatum agnoscunt. 3. Quando uxor laborat fluxu menstruo. Quod tamen non esse mortale, contra Azor docet Sanch. l. 9. d. 21. num. 2. Imo aliqui apud Dia. l. c. ut Pontius l. 10. c. 11. & c. 14. n. 5. & 6. docent, nec veniale esse, si periculum urgeat, quod Sanch. l. c. docet esse probabile, additque Mari. Perez, si ob finem honestum fiat, nullum esse, & teneri reddere uxorem, si maritus exigat, v. d. 49 f. 3.

Ex dictis casibus consequenter resolvitur, licitum esse uti matrimonio i. proli causa, etsi hæc non necessariò debeat intendi, dum exercetur: dummodo positivè non impediatur: imò etiam aliquando simplici affectu licitè excludatur, v. g. à paupere, ne nimium prolihus gravetur. 2. ad vitandum periculum in ^{incontinenti} consentiæ in se, vel comparate, M. Perez d. 40. f. 1. ex Con. pont. Hurt. & c. contra Sanch. qui vult esse veniale, nisi tamen stimuli carnis aliter sedari non possint. 3. Valetudin

dinis causa, vel propter alios fines extrinsecos: quia honestum ex natura sua, & relatum ad unum finem, licite refertur ad alium isti non repugantem, ut docet *Sa. Con. Laym. l. 5. t. 1. c. 4. M. Perez d. 49. s. 2. n. 4. v. Dian. p. 2. t. 4. R. 218.* Solus tamen sanitatis causa uti, probabile est esse veniale, ut docet *S. Thom. Henric. Lay. l. 1. c. contra M. Perez &c. ll. cc.*

Quæres. An, & quando liceant tactus, alpectus, & verba turpia inter conjuges?

Resp. Tales actus per se iis licent: quia constitutus est finis, etiam licent media; & cuiuslibet consummatio, etiam licet inchoatio. Unde talibus naturam excitant ad copulam. Quod si verò separatim, & sine ordine ad copulam, & voluptatis causa tantum fiant, sunt venialia peccata eò quod ratione status, qui illos actus honestat, habeant jus ad illos. Nisi tamen, ut contingit, sint conjuncti cum periculo pollutionis; aut conjuges habeant votum castitatis: tunc enim sunt mortalia, ut dictum *sup. n. l. 3. t. 4. c. dub. 4. Dian. p. 3. t. 4. Res. 204. & 216.* Unde resolves,

I. Coniux venialiter tantùm peccat, 1. Tangendo seipsum ex voluptate, & tactum non ita expresse referendo ad copulam, ut contra *7. q. 4. & alios probabiliter docet Sanch. l. 9. d. 44. 2. Oblectando se venereè, sine periculo pollutionis, de actu conjugali cogitato, dum abest compar, vel actu exerceri non potest *Fill. Lay. Tannerus. Mald. cum Dian. p. 3. t. 4. R. 224. contra Nav. Azor. &c.**

II. Peccat graviter, i. Vidua, quæ se venerè oblectat de copula olim habita; quia est illi illicita per statum. 2. Bigamus, qui in actu conjugali cum secunda exercito, repræsentat sibi priorem, & de ea carnaliter delectatur: quia est permixtio cum aliena, *Laym. l. 1. t. 9. c. 6. v. supra l. 3. t. 4. c. 2. & l. 5. c. 1. d. 2. a. 2.*

ARTICULUS II.

An actus conjugalis sit præceptus, & debitus?

Resp. I. Etsi conjuges nulla lege obligentur ad usum matrimonii, tenentur tamen per se ex iustitia sibi reddere debitum, si alter ab altero expressè, vel tacitè, verecundia scilicet obstante, peccat. Ratio prioris est, quia non tenentur uti suo jure. Ratio posterioris sequitur ex natura contractus mutui *S. Thom. in 4. d. 32. q. 1. a. 2. &c. communiter ex 1. Cor. 7. Vnde resolves.*

I. Neuter tenetur, per se loquendo, ad petendū debitum, etsi per accidens aliquando teneatur, vel ex charitate, v.g. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugi. *Marr. Perez d. 50. f. 2. n. 4 & 5.* vel ex iustitia legali, eò quod salus publica periclitetur, nisi proles nascatur.

II. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec potest alter ab altero invito diutius abesse, sine necessitate: quia hæc obligatio sequitur ex obligatione reddendi debitum, *Sanch. l. 9. d. 4. Cor. d. 34. d. 2. n. 19. Perez d. 50. f. 3.*

III. Pec

III. Peccat mortaliter, qui conjugii serio & infanter petenti debitum negat; quia est res gravis, & debetur ex justitia: intellige, nisi petens, precibus, aut alia ratione honesta, averti possit, & petitio non sit immoderata, (nā si sæpè petenti semel vel bis negetur, citra periculum incontinentiæ, videtur esse tantum veniale, ob levitatem materiæ: & aliquando, si nimis immoderate & justo sæpius petat, nullum secundum *Perez. d. 50. f. 4.*) nec sit alia justa causa negandi, *Bon. q. 4. p. 1. ex Sanch. Fill. &c.* Justam autem (scilicet periculo incontinentiæ utriusque) esse censet *M. Perez. l. c. n. 6.* si plures nascantur filii, quàm possint alere.

IV. Peccat graviter vir, vel mulier, si se impotentem reddat, etiam mediis alias licitis v.g. jejuniis, &c. invita comparte. Imò si aliter non possit reddere debitum, licitè non observat jejunia Ecclesiæ, sicut & uxor, si notabiliter iis fiat deformior. *Bon. loc. cit. Sanch. l. 9. d. 3. num. 11. Regim. Con. Fill. n. 306. &c. Perez. d. 50. f. 2.*

V. Conjux tenetur reddere debitum, quamvis illicite petenti, si redditio hic & nunc non sit illicita, v.g. petenti voluptatis causa, vel ligato castitatis voto, vel die festo, &c. *v. Sanch. l. 9. c. 6. Pont. l. 9. c. 3. Con. d. 34. dub. 6. Perez. d. 50. f. 5.* Quia malitia alterius non dat illi jus negandi quod suum est. Non tamen tenetur reddere petenti, sine gravi causa, modo innaturali, vel in loco publico, vel sacro, &c.

VI. Non tenetur reddere. 1. Si alter alteri debitum remiserit, v.g. si consensu mutuo voverint casti-

castitatem, vel auctoritate publica celebrarint
divortium. 4. Si petens sit amens: quia talis
non est capax usus domini, nec petit cum ratio-
ne, & humano modo. Quod etiam valet in ebrio.
Simpliciter tamen uti petere, ita & reddere licet,
tam ebrio, quam amenti, nisi esset periculum fetus
enecandi. *Nav. c. 16. Sylv. Laym. c. 1. n. 9.* 3. Si al-
ter mœchatus sit; quia frangenti fidem, fides
frangitur eidem, nisi tamen ipse quoque sit adul-
ter, vel causa adulterii.

VII. Et si is, qui matrimonio contracto, sciens
prudens voluntariè cognovit consanguineam u-
xoris in primo vel secundo gradu, non possit pe-
tere debitum, tenetur tamen reddere, idem est de
eo, quia in scia comparte vovit castitatem, post
matrimonium consummatum. Si tamen ante
vovisset, videtur obligari ad ingressum religio-
nis, saltem primo bimestri: (nisi tamen matri-
monium consummaverit) imò etiam post, si u-
xor consentiat, de quo plura *v. Laym. c. 1. n. 10.*

Resp. II. Conjux non tenetur reddere debi-
tum si inde grave damnum, vel periculum sibi,
vel proli, merito timeat, *Perez. d. 50. f. 4.* Unde
non tenetur sequentibus casibus.

I. Si illud petat maritus morbo contagioso
laborans, v. g. gallico, peste, lepra, &c. (nisi tamen
hæc ante matrimonium fuerit cognita, & non sit
nimis gravis) *Bon. q. 4. p. 1. num. 8. Perez. d. 50.
Sanch. l. 9. d. 14. Laym. l. 5. t. 10 p. 3. cap. 1.*

II. Si petat ab uxore laborante febre vel alio
morbo, cui copula noceret. *Bon. q. 4. p. 1. n. 6. ex
Sanch. & c. item Perez. l. c. aut ut quidam volunt,*
tempo

tempore menstrui, *Bon. q. 4. p. 3. n. 11. & p. 6. n. 10.* contra *Sanch. Hurt. Perez d. 49. sect. 3.* aut cum uxor est gravida, & ex redditione periculum mortis (vel etiam abortus) probabile timetur proli jam conceptæ. Imò tunc nec petere, nec reddere licitum est, ut per se patet, ait *Laym. cap. 1. num. 7.* & esse mortale dicit *Perez d. 49. s. 3.* (addens ex *Sanch. Con. & Hurt.* cessante periculo prolis, usum matrimonii licitum esse) aut si non possit uxor edere fœtum, nisi mortuum. *Bon. q. 4. p. 1. & 2. num. 14.* (*Laym.* tamē c. 7. n. 7. dicit eo casu licere reddere, imò & petere: quod *Bon. loc. cit.* concedit, & fiat ob periculum incontinentiæ) aut non possit edere nisi cum presenti periculo vite, *Bon. l. c. n. 7. Laym. l. c. n. 6.* Quod tamen ad vitandam incontinentiam, aut alia gravi ex causa, eam posse permittere, & debitum reddere, insinuat, *Laym. l. c. ex Sanch. l. 7. d. 101. n. 11.* Denique propter grave periculum morbi (non tamen propter ordinarios dolores partus) potest conjux negare debitum, etiamsi in altero esset periculum incontinentiæ, *Sanch. Præp. Palaus, Dian. p. 6. t. 7. R. 64. & p. 9. t. 7. R. 4.*

III. Si alter debitum exigat in naturali modo, nisi tamen ex negatione timeantur graviora mala, v. g. rixæ, odium, incontinentia.

Quæres, An aliquando liceat impedire prolis generationem?

Resp. Possunt quidem conjuges ex gravi causa aliquid facere, ex quo per accidens sequatur effusio seminis: peccant tamen, si in usu matrimonii, vel post usum, faciant aliquid, quo impediatur

tur conceptio, aut semen conceptum rejiciatur. Ratio prioris est, quia non impeditur generatio, ne quidem indirecte, sed tantum permittitur, ut non fiat, quod licet ex causa rationabili. Ratio posterioris, quia agunt contra fidem, & finem principalem matrimonii. Unde tales non excusat paupertas imminens, aut periculum ex partu. *Vnde resolves.*

I. Licitè interruptitur actus conjugalis, etsi ex naturæ concitatione secutura sit pollutio, dummodo sit justa causa interruptendi: v.g. si ex continuatione imminet periculum morbi, vel mortis ab hoste, vel aliquis alius interveniat. *v. Perez d. 49. f. 6.*

II. Peccat probabiliter fœmina, quæ in usu matrimonii animum alio distrahit, ne natura excusetur, venialiter tamen, ut *Perez l. c. n. 7.* docet *ex Sanch.*

DUBIUM III.

AN, & quibus ex causis possit fieri divorcium?

Resp. I. Etsi matrimonium consummatum, inter Christianos nullo casu solvi possit, quoad vinculum vivente utroque conjuge (*v. Sanch. & Perez. d. 20. f. 9. & d. 55. f. 4.*) divorcium tamen, seu potius separatio quoad thorum, fit sequentibus casibus.

I. Si alter conjux moriatur. De quo si est certum, rursus nubere potest, quod si interim alter mortuus non sit, fama tamē & indicia sufficien-

ria habeantur, excusatur nubens, neque ex dubio superveniente an prior vivat, debent separari, cum forte non vivat, ideoque matrimonium sit validum.

II. Si ex conjugibus infidelibus altero ad fidem converso, alter maneat infidelis (saltem nisi pacifice cohabitare velit, sine contumelia creatoris; vidque ex dispensatione divina, in favorem fidei, ut patet ex *1. Cor. 7. c. 5. Perez. d. 26. f. 4. &c. communiter.*

III. Si ante Matrimonii consummationem [ad quam intra primum bimestre, quod ad de liberationem datur non tenentur, nec cogi possunt sine injuria] alter intret religionem, in eaque profiteatur. *Perez. l. c. &c. communiter.*

IV. Si Papa ex alia justa causa dispense ante consummationem, sicuti cum posse probabilius sententia affirmat. *Navar. Bell. Perez. d. 26. f. 7.*

Resp. II. Manente vinculo matrimonii, licite fit divortium, & separatio quoad thorum, & cohabitationem, ad tempus, vel in perpetuum, ob gravem & justam causam, qualis est

I. Alterius conjugis culpabile adulterium: (per quod hic etiam intelligitur omnis species luxuriæ, in qua caro cum alia dividitur, qualis est bestialitas, sodomia, etiam intra eundem sexum. *Bon. q. 4. p. 5. n. 2. contra Fill. Sanch. Perez. d. 56. f. 1. & 2. ex Matth. 5. & ex cap. Gaudemus, c. Ex literis, non tamen mollities, vel pollutio, oscula, tactus, vel amplexus impudici, Bon. Sanch. Perez. l. cc. licet propter similia ad tempus possit ali-*

aliquando fieri separatio, ut nocens emendetur) tunc enim innocens religionem ingredi, aut sacros etiam Ordines suscipere potest, nocens verò non nisi cum innocentis consensu. Excipitur tamen ab hoc casu, 1. Si uterque conjux participes sit ejusdem criminis, vel æqualis, *Sanch. l. 10. d. 6. Bon. l. c.* 2. Nisi innocens alteri condonarit. Quod aliqui eum fecisse censent, si eam post adulterium intellectum rursus cognoverit. *Bon. ex Con. Henric. Fill. Perez. f. 3.* ubi vide plures casus exceptos.

II. Sævitia mariti, vel uxoris. Ex qua si grave periculum comparti immineat, potest separatio peti à iudice; imò si mortem minetur, vel venenum paret, potest divertere ante iudicis consensum, *v. Bon. l. c. Lay. Perez. f. 5.*

III. Si conjux compartem trahat in peccatum, v. g. sollicitet ad hæresin, veneficium, &c. tunc enim innocens potest se separare: imò tenetur, si periculum sit grave. *Lay. l. 5. r. 10. p. 3. c. 7. n. 16.*

IV. Morbus contagiosus, v. g. lepra. Quod tamen sine gravi detrimento possit cohabitare, ad id tenetur, aut saltem adhibere, & ministrare, nisi alter remittat.

V. Hæresis, vel apostasia, superveniens matrimonio. Quo casu si separatio facta sit iudicio Ecclesiæ, non tenetur conjugem conversum recipere, saltem ex justitia: nam ex charitate aliquando tenetur, ut si sit periculum incontinentiæ, *Bon. Laym. l. c. Perez. n. 57. f. 1.*

VI. Mutuus consensus. Ex quo licitè se separant

rant vel thoro, siue ad tempus, siue in perpetuum, ob finem spiritualem, vel etiam habitatione. Quod tamen non solet permitti, nisi uterque ingrediatur religionem, vel uxore ad religionem transeunte (aut si vetula sit, id est sexagenaria, *Axor. c. 6.* vel saltem quinquagenaria; *Sanc. Bon. Barbof. Dian. p. 3. t. 4. R. 73.* manente in seculo, in voto continentiae) maritus suscipiat sacros ordines. Porro apud quem, & cuius expensis, facto divortio liberi sint educandi, *v. Laym. hic. l. c. & Sanch. vid. Perez. d. 58. & 59. Bonac. q. 3. p. 5. num. 11.*

Queres. An uxor teneatur sequi virum ad cohabitationem?

Resp. Teneri, quia vir est caput familiae, & uxoris. *Excipiuntur tamen sequentes Casus.*

I. Si ex sequela timeatur grave onus, vel periculum v. g. vitæ, pudicitiae, vel salutis; vel uxor à viro peregrè non alatur.

II. Si vir post matrimonium factus sit vagus, nec facile sit sequi, secus tamen, si ante fuit vagus, idque ipsa scivit.

III. Si in contractu matrimonii additum fuit pactum, de non mutando domicilio, & nulla gravis necessitas urgeat,

CAPUT III.

De impedimentis Matrimonii.

DUPLICIS generis sunt impedimenta: quædam illicitum tantùm, alia insuper irritum
matri-

matrimonium reddunt. Piora dicuntur impedientia, posteriora dirimentia.

DUBIUM I.

Quae sint impedimenta impedientia tantum?

Resp. Præter peccatum mortale, & excommunicationem, sex potissimum reddunt matrimonium mortaliter illicitum, scilicet:

Ecclesia vetitum, nec non tempus feriarum, Atque catechismus, crimē, sponsalia, votum, Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Dicitur I. *Vetitum*, id est, prohibitio Ecclesiae, quæ fit ab Episcopo, vel Parocho, ob dubium impedimenti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos, v. *Bon. 9. l. 1. p. 14. num. 1.*

Dicitur II. *Tempus feriarum*: quod secundum *Trid. sess. 24. c. 10. de reform.* incipit nunc ab Adventu Domini, usque ad Epiphaniam inclusive; & à die Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusive. Quo tempore non prohibetur ipse contractus, aut ejus consummatio, sed tantum nuptiarum solemnitates, ut est benedictio nuptiarum, solemnis sponsæ in domum sponsi traductio, solemniora convivia, & tripudia, &c. Neque *Trid. sess. 24. c. 1. prohibet* matrimonium consummari ante benedictionem, sed tantum hortatur ne fiat, v. *Bon. l. c. Sanch. l. 7. d. 7. Con. d. 30. Fil. 1. 10. p. 2. c. 9. M. Perez d. 43. § 10. n. 7.*

Dicitur III. *Catechismus*. Quod impedimen-

tum contrahitur ab eo, qui respondet pro infante, quando suppletur caremonia post baptismum collatum in necessitate, sed videtur sublatum per *Trid.* secundum *Sanch. Fagund. Con. Fill. &c.* qui ideo monent Parochos, ut in libro distinguant patrilinos Catechismi, à patrilinis Baptismi, v. *Bon. l. c.*

Dicitur IV. *Crimen*, ut 1. Incestus cum consanguinea conjugis in primo vel secundo gradu, scienter admissus; (qui impedit matrimonium cum quacunque alia persona v. *Perez. d. 23. §. 15.*) vel cum propria matre vel filia. 2. Raptus alienæ sponsæ 3. Uxorididium. 4. Presbyterididium. 5. Susceptio propriæ prolis ex baptismo, ad impediendam redditionem debiti. 6. Publica pœnitentia, quamdiu durat. 7. Matrimonium cum Moniali. Verùm hæc per non usum sunt sublata, ut *Laym. hic. c. 15. ex Navar. Sanch. l. 7. d. 17. Con. d. 30. dub. 3.*

Dicitur V *Sponsalia*, scilicet cum una contracta & non dissoluta, *Con. d. 30. dub. 3. Sanch. Fill. Bon. l. c. n. 5.*

Dicitur VI *Votum*, scilicet simplex, sive castitatis, sive religionis, sive non nubendi. v. *Sanch. l. 7. d. 13. Regin. l. 38. c. 24. n. 148. Bon. l. c. n. 7.*

Dixi in Responsione, *potissimum*: quia præter supra dicta, alia tria impedimenta numerantur.

Primum, est clandestinitas: etsi enim valeat matrimonium clandestinè contractum, ubi Tridentinum non est receptum, non licet tamen sub mortali, Ubi autem Tridentinum est receptum, saltem

saltem quoad punctum matrimonii, est irritum, de quo sequenti dubio.

Secundum, omissio benedictionis, quia sine hac etsi validè, illicitè tamen contrahitur matrimonium, saltem primum, ut ex *C. Nostrates*, & *C. Sponsus q. 5* docet *Bon. q. 4 p. 6. n. 2. Sanch. l. 7. d. 82. Sa, Henrig. Fill &c.* qui tamen concedunt non esse mortale, intellige, per se loquendo; nam per accidens, ratione præcepti particularis, scandalali, vel contemptus (ut si omittant nihili faciendo, ac si esset res vana, vel vile ac puerile haberent ei se subdicere) docet *Perez. d. 43. f. 10. n. 4.* posse esse mortale. Dixi, *primum*: nam secundæ nuptiæ non benedicuntur, nisi primæ non fuissent benedictæ. Quod si autem alter conjugum sit viduus, alter verò primas nuptias celebret, aut saltem nunquam fuerit benedictus, etsi jure antiquo non licuerit, nunc tamen quibusdam locis consuetudo habet, ut benedicantur, ut *v. Bon. l. c.* Et patet ex *Agenda*. Debet autem fieri in templo à proprio Parocho, sine cujus licentia si quis faciat, manet ipso facto suspensus, donec absolvatur ab ordinario Parochi, à quo benedictio erat accipienda.

Tertium, si contrahatur matrimonium sine præviis proclamationib⁹, sine quibus etsi valeat, non licet tamen sub mortali, ut habet communis, (quanquam *Sanch. l. 3. d. 5. num. 7. & Gasp. Hurt. d. 5. n. 59.* putent non esse mortale unam omittere, quando certum est moraliter, nullū subesse impedimentum. Sed contrarium docet *Pe. rez. d. 42. f. 1. n. 7. ex Con. & Pontio.*) nisi Episcopus,

pus, vel ejus Vicarius dispense, ut patet ex *Trid. s. 24 c. 1.* quod circa eas præcipit sequentia, 1. Ut fiant in Ecclesia, inter Missarum solemnias. Possunt tamen etiam fieri in oratorio, vel juxta Ecclesiam: aliove loco, confluente magno populo. 2. Ut fiant à proprio Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia. 3. Ut fiant in Parochia propria, & quidem utriusque contrahentis, ut declaravit Congregatio. 4. Ut fiant tribus diebus festivis, non immediatis, continuis tamen, id est, qui feriatis quidem diebus, nullo tamen festo, interpolentur, *vid. Bon q. 2 p. 6.* Unde resolves.

I. Licet statim post ultimam proclamationem contrahere, etiam eadem die: non licet autem differre ultra 4. menses, intra quos si non contrahant, repetendas esse denunciations, declaravit Congregatio in *sess. 24. cap. 1. de reform.* Imò *Rituale Romanum* duos tantum menses permittit, intra quos si non contrahatur, jubet repetere denunciations, nisi videatur aliud Episcopo.

II. Post proclamationes, tenetur sub mortali, qui novit impedimentum, illico denunciare, quantumvis secretum esset, ad impedienda gravia mala, v. g. incestum, sacrilegium, &c. Si tamen inde alteri periculum infamiae nasceretur, is ex charitate prius esset monendus, ut à matrimonio desisteret, *Sanch. l. 3. d. 13. Fagund. p. 2. l. 6. cap. 5. Henriq. Laym. lib. 3. tr. 3. p. 2. cap. 4. n. 8. &c. commun. contra Pontium d. 5. q. 6.* qui negat teneri denunciare, si sit occultum. Idemque tenet *Mart. Perez d. 43. s. 6. n. 1. & seq.* sed cum hac limitatione, si tantum audivit, & nescit à quo, vel si pro foro

foro interno sit dispensatum, vel si metuat magnum scandalum aut periculum, vel si sciat contrahentes esse in bona fide.

III. Contrahens ipse, legitime interrogatus de impedimento occulto, tenetur illud fateri, vel à matrimonio abstinere, nisi dispensationem pro foro conscientie acceperit: tunc enim fateri non tenetur, nisi Judex aliunde habeat sufficientem probationem. *Sanch. Sylv. Laym. l. c. n. 10. v. Bon. l. c. Perez d. 43. f. 7. n. 2.*

IV. Parochus cognito impedimento, tenetur prohibere matrimonium, & remittere ad Episcopum, vel ejus Officialem, neque potest assistere, *Sanc. l. 3. d. 15. Mart. Perez d. 43. f. 7. n. 6. & c. contra Pontium.* Nisi tamen ex sola confessione nosset: tunc enim nullo modo posset negare matrimonium, si ve publicè, si ve privatim petenti, neque illum admonere officii extra confessionem licet in confessione posset, ac deberet. Et tunc, si quidem sine magno scandalo à matrimonio non possent desistere, nec vellent, suadere, ut contrahant communi consensu, sub conditione, si Papa dispenset, animo tantisper cohabitandi, ut fratres (non autem quoad thorum) donec accedat dispensatio, & iterum contrahant. Ita ex *Beja & Pontiol. s. c. 3 Mart. Perez l. c.* qui addit, si id omnino nolint, persistentque petere, debere Parochum assistere.

V. Potest Episcopus, vel ejus Vicarius, non autem Decanus Ruralis dispensare, vel ut una tantum fiat proclamatio, vel ut fiant post contractum subito factum coram Parocho & testibus, ante

consummationem, vel etiam ut planè omittatur, si iusta causa subsit, v. g. timor, ne alioqui malitiosè impediatur matrimonium, pudor contrahentium, senium, inconstantia, status disparitas, metus scandali, infamiæ, incontinentiæ, &c. *Bon. l. c.*

VI. Et si, quando per dispensationem contractum est matrimonium ante proclamationes postea faciendas, conjux non teneatur, nec debeat alteri reddere debitum, priusquam factæ fuerint: quando tamen certi sunt nullum subesse impedimentum, non peccare mortaliter consummando: tenet *Sot. Led. Texed. contra Sanch. apud Dia. p. 9. t. 8. R. 19.*

VII. Et si Parochus dispensare non possit, potest tamè in casu necessitatis per Episcopiam declarare, præceptum hoc hic & nunc non obligare, v. g. si moriturus concubinam velit ducere, ob prolis legitimationem, *Bonac. l. c. ex Sylv. Sanch. &c.*

DUBIUM II.

Quæ impedimenta dirimunt matrimonium?

Resp. Præter defectum consensus, de quo supra c. 2. d. 1. sunt, quæ sequentibus versibus comprehenduntur.

*Error conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas
Ætas, affines, si clandestinus, & impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita rute,*

Hac

Hæc socianda vetant connubia, facta retrahant :

Hæc socianda vetant connubia, facta retrahant :

Dicitur I. *Error*, scilicet personæ: qui dirimit jure naturæ, v.g. si Cajo volenti ducere Annam offerat se Maria, cum qua, putans esse Annam, contrahat: quia error aufert libertatem, & consensum requisitum jure naturæ ad contractum.

Dixi, *Persona*: quia error qualitatis, seu conditionis personæ, (excipio servitutem) non irritat matrimonium, ut v.g. si putetur esse nobilis, virgo, dives, &c. quam quis vult ducere, nec sit talis: quia hic error non tollit consensum in personam, & materiam contractus. Aliud tamen esset, si absolutè nollet consentire in personam, nisi tali conditione affectam, aut si ipsa conditio, juxta intentionem contrahentis, transiret in conditionem personæ: ut si quis vellet ducere primogenitam Regis nec aliam, & tamen alia substitueretur, non subsisteret contractus. *Bon. q. 3. p. 2. ex Sanch. l. 7. d. 18. Con. d. 31. Fill. &c.*

Dicitur II. *Conditio*, scilicet servilis, ut si homo liber ignoranter contrahat cum serva, vel servus cum serva, nullum est matrimonium. Idquæ secundum sententiam communiorem, jure tantum Ecclesiastico, fundato tamen in jure naturali, cui est valdè conforme. Ratio, quia talis contractus adversatur. 1. Bono Sacramenti, cum servus invito domino nequeat cohabitare conjugii. 2. Bono fidei conjugalis, cum non possit solvere debitum ad libitum alterius. 3. Bono prolis, cum servus omnia acquirat domino. Ubi tamen *Notandum*, non esse propriè servos, qui sunt co-

loni originarii, vel ascititii, vulgò dicti *Leibegene*
v. *Laym. l. 5. t. 10. p. 4. c. 2.*

Dicitur III. *Votum* scilicet Solemne Castitatis, per susceptionem ordinis sacri, vel per solemnem professionem in religione approbatam, sponte emissam.

Dico I. *Sponte*: quia metus gravis irritat professionem ut v. *supra l. 5. c. 1. d. 2.*

Dico II. *Solemne*: quia votum simplex tantum impedit, non dirimit (excipe tamen vota simplicia Societatis.) v. *Laym. l. c. 3.*

Dicitur IV. *Cognatio*, quæ triplex est.

Prima dicitur *Legalis*, quæ est propinquitās personarum proveniens ex adoptione perfecta, (qua scilicet persona extranea assumitur in filium vel nepotem, ita ut transeat in potestatem adoptantis; eique succedat, vel tanquam hæres necessarius ex testamento, in quarta parte, vel tanquam filius ab intestato in totum) ea enim dirimit matrimonium usque ad quartum gradum, inter adoptantem & adoptatum, ejusque descendentes. *Cap. Per adoptionem, 3. q. 3. Cap. Diligite, 30 q. 3. v. Bon. q. 3. p. 5. §. 3. n. 4. & 5. Vide tamen Laym. cap. 7 & Dian. p. 9. t. 6. R. 54. ubi contra communem sententiam notat ex Henrig. Liff. &c. probabile esse, quod post Trident. tantum dirimat usque ad gradum secundum inclusive, sicut cognatio spiritualis.*

Secunda est cognatio spiritualis, quæ jure Ecclesiastico oritur inter personas aliquas ratione Baptismi & Confirmationis, dirimitque matrimonium, (ut habetur c. 1. de cognatione spiri-
tuali,

tuus, in 6. cap. Veniens, & constat ex Trid. s. 24.
l. 2. v. Bon. q. 3. p. 5. Sanch. l. 7. d. 34. Suar. 3 p. 9.
67) inter baptizantem & baptizatum, & hujus
patrem & matrem; item inter susceptorem &
susceptum, & hujus patrem & matrem.

Tertia est cognatio consanguinitatis carnalis,
quæ est vinculum personarum ab eodem stipite
proximo descendantium, dirimitque matrimo-
nium usque ad quartum gradum lineæ transver-
sæ inclusivè. Et quidem quoad primum
jure naturæ: quoad reliquos tres, solo jure Ec-
clesiastico. Unde etiam Pontifex in his, ex justa
causa, dispensare potest. Gradus verò lineæ rectæ,
probabile est, omnes jure naturæ esse prohibi-
tos. Porro pro gradibus consanguinitatis digno-
scendis statuuntur sequentes regulæ.

Prima. In linea recta tam ascendentium, quam
descendentium, quot sunt personæ, tot sunt gra-
dus, una dempta, scilicet stipite: v. g. pater & fi-
lius sunt consanguinei in primo gradu; nepos &
avus in secundo, &c.

Secunda. In linea transversa æquali, (quæ est
inter personas à communi stipite æqualiter di-
stantes) quot gradibus personæ singulæ à com-
muni stipite distant, totidem distant inter se. Un-
de frater & soror sunt in primo gradu lineæ
transversæ; patruales & consobrini in secundo,
filii eorundem in tertio.

Tertia. In linea transversa inæquali, inter per-
sonas inæqualiter distantes à communi stipite,
quot gradibus remotior persona distat à stipite,
tot gradibus distant inter se. Unde patru⁹ & nepos
Kk 4 filius

filius & soror patris, sunt consanguinei in secundo gradu, quæ omnia patent in adjuncto schemate.

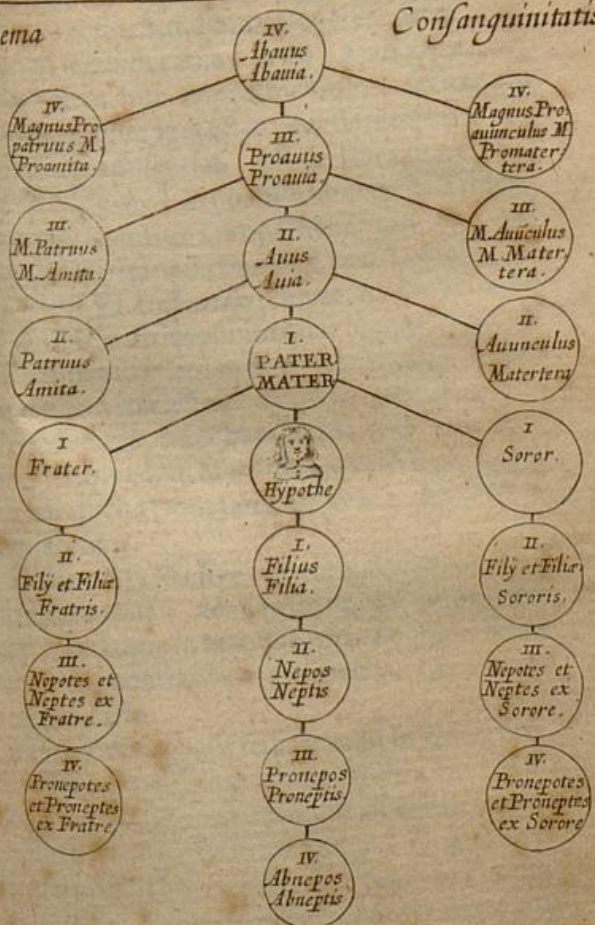
(NB)

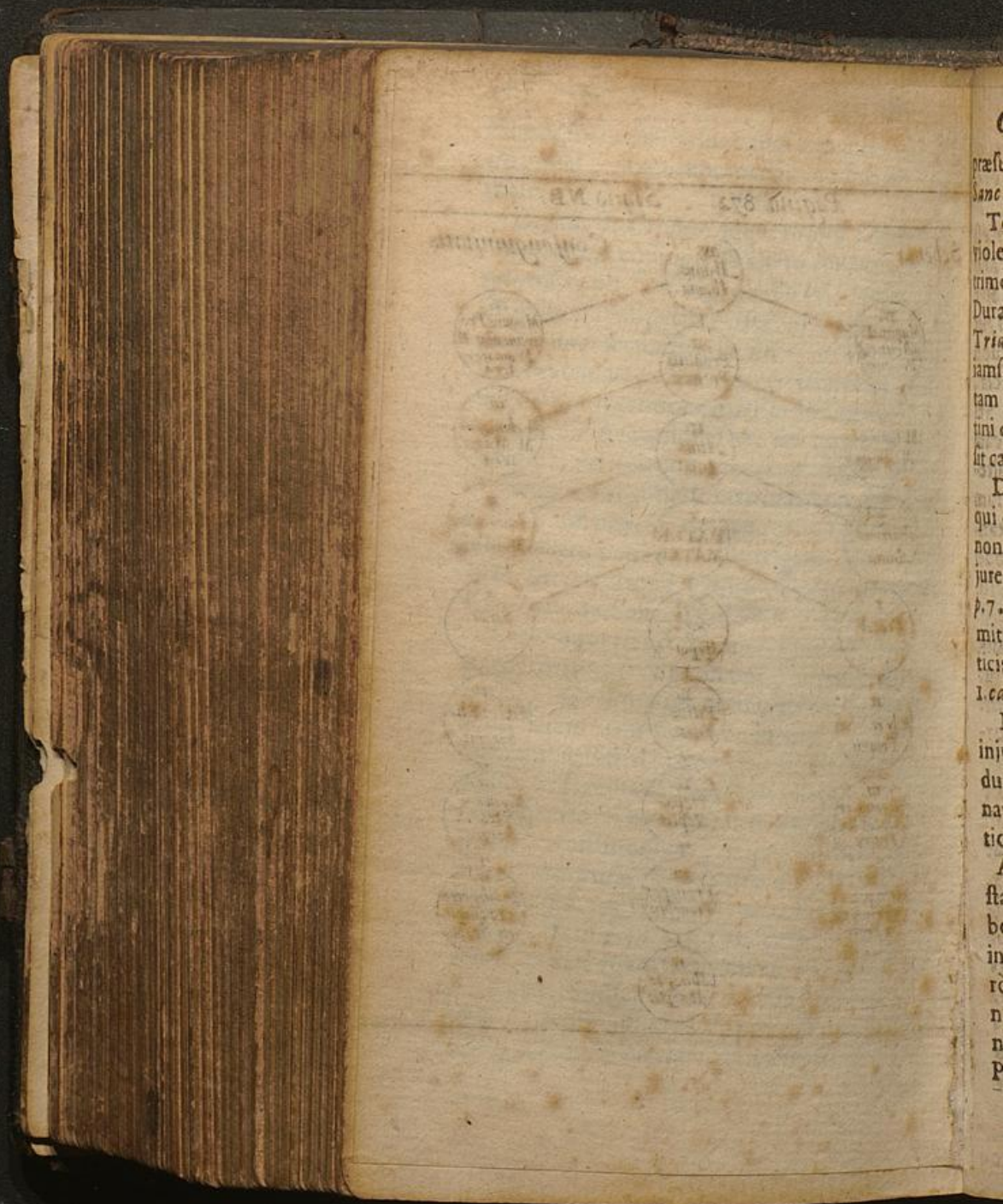
Dicitur V. *Crimen*: idque triplex. Primum est homicidium conjugis ab altero conjuge, & alio tertio, sive physicè, v.g. gladio vel veneno; sive moraliter, ut imperio, perfectum, eo consilio, ut postea inter se matrimonium contrahant. Quod si cædes tentata sit, sed non perfecta, vel perfecta, sed absque intentione matrimonii ineundi; vel cum intentione quidem ea, sed non significata exterius; vel non communi consilio, sed ab altero tantum, non dirimit matrimonium, nisi etiam adulterium præcesserit: tunc enim etsi unus tantum cædem perfecit, altero ignaro, dummodo id fecerit intentione matrimonii, verè dirimit. Ita *Con. Ledes. Sa. Sanch. l. 7. d. 78 n. 13. & d. 79.*

Secundum est adulterium, quando nimirum duo carnaliter se cognoscunt, vivente alterius conjuge, & vel matrimonium ineunt de præsentibus, vel saltem dant fidem de ineundo post mortem conjugis. Sed in hoc casu requiritur, ut promissio sit acceptata, & uterque sciat alterum esse conjugatum: si enim vel alteruter ignoret, non irritatur matrimonium, si quod postea ineatur conjuge mortuâ. *Perez. Con. d. 31. n. 57. & 61. Sanch. l. 7. d. 9. n. 12. Fill. n. 256, v. etiam Bon. q. 3. p. 6. n. 8. Dian. p. 3. r. 4. R. 198.* excusatque ignorantia quævis, etiam facti. *Sanch. M. Leo in praxi p. 2. f. 284.* Sufficit autem si adulter dubitet, utrum tempore adulterii & promissionis de matrimonio cum adultera, vixerit alter conjux: quia præ-

Schema

Consanguinitatis

præf
Sanc
T
viole
crime
Dura
Tri
ram
tam
tini
lit ca
I
qui
non
jute
p. 7.
mit
tic
I. ca
inj
du
na
tic
A
ft
be
in
ro
n
n
P

presumitur vixisse, nisi mors probetur. Nav. Sanc. l. 7. de matr. d. 79. Bard. d. c. 11. §. 8.

Tertium est raptus, per quem persona cum violentia abducitur, libidinis exercendæ, vel matrimonii ineundi causa, S. Tho. Moli. t. 3. d. 105. Durat autem hoc impedimentum, secundum Trid. quamdiu rapta est in potestate raptoris, etiamsi liberè consentiat. Unde libertati restitutam ducere potest. Probabile tamen est, Tridentini decreto tantum comprehendi raptum, qui sit causa matrimonii, Sanch. d. 13. v. Laym.

Dicitur VI *Disparitas*, cultus, sive religionis: qui dirimit matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum, etiam catechumenum. Idque jure tantum Ecclesiastico non scripto, Bon. q. 3. p. 7. ex Con. &c. Inter baptizatos verò non dirimit, etsi impediat. Matrimonia verò cum hæreticis etsi illicita, sunt tamen valida. v. *suprà* l. 2. §. 1. cap. 4. dub. 3.

Dicitur VII *Vis*, sive violentia, & gravis metus injustè incussus, ad matrimonium extorquendum; irritatque in utroque foro. Et quidem jure naturæ, si à contrahente; positivo autem, si à tertio sit incussus.

Adde *gravis*, qualis scilicet cadit in virum constantem v. g. mortis, perpetui carceris, amissionis bonorum, injustæ excommunicationis, enormis indignationis patris valde austeri. Quando verò metus est levis, contractus censetur spontaneus; idque ad cavendas lites, etiam in matrimonialibus, ut Sacramento consulatur. Rebel. Sanc. Pont. &c. communiter cum Dian. p. 3. t. 4. R 230.

§ 1. §. R. 117. quamvis *Nav. Gabr. & Cov.* id ne-
 gent, si metus extorserit consensum, ut absque
 eo non fuisset *Addidi. 2. injuste*; quia si iuste sit
 incussus, valet matrimonium: talis enim non
 tam infertur ab alio, quam ab ipso met, qui cau-
 sam dedit; ut si v. g. deprehenso in crimine cum
 filia mineris accusationem, nisi illam ducat. *Addi-
 didi 3. ad extorquendum*: quia matrimonium ex
 metu etiam gravissimo, undecunque & quando-
 eunque incusso, dummodo non ad matrimonium
 extorquendum, valet: tunc enim non tam contra-
 hitur metu, quam eligitur medium evadendi pe-
 riculum: & matrimonium est simpliciter volun-
 tarium. Unde resolvitur valere matrimonium in
 sequentibus casibus. *v. Bon. q. 3 p. 8.*

I Si concubinarium metu gehennae vel mortis,
 in morbo, vel naufragio contrahat cum concu-
 bina. *Bon. l. c.*

II Si quis à medico persuasus, non diu se vi-
 surum, nisi ducta uxore, eam ducat, *Bon. l. c.
 num. 19.*

III. Si in carcerem conjectus, spe evadendi,
 contrahat cum filia hœtoris, *Sanch. l. 4. d. 12 n. 10.
 Con. d. 28. dub. 1 cap. 3.*

IV. Si ad mortem damnatus, ut evadat, ducat
 meretricem aut aliam. *Con. n. 10. Fill. c. 4. q. 1.*

V. Si Princeps obsessus offerat filiam in matri-
 monium obsidenti, ut liberetur obsidione *Ibid.*

VI. Si raptor vel deflorator virginis metu mor-
 tis offerat se judici ad eam ducendam, *Bon. num.
 22. ex Regim. Henrici Cœ.*

VII. Si ad mortem decumbens contrahat cum
 filia

Filia medici, aliàs illi mederi nolentis. *Reb. Sanch.*
d. 12. Con. Fill. num. 103. &c. et si alii quidam ne-
gent.

VIII. Et si metus gravis incussus fuerit tan-
tum ad contrahendum matrimonium in gene-
re, contractum tamen nullum esse, docet *Sanch.*
Salas Palaus. Pontius &c. cum Dia. p. 4. t. 4. R. 33.
contra *Azor. & alios 4.*

IX. Quando matrimoniū ex gravi metu con-
tractū fuit, non teneri (in foro conscientiae) per
se loquendo, illud perficere, posseque altero in-
vito resilire, etiam eum, qui liber à metu fuit, et-
iam si ab ipso, seu ejus culpa illatus fuerit, docet,
Sanch. Villal. Hurt. & Ochag. cum Dia. p. 3. t. 4.
R. 229. & p. 9. t. 8. R. 27. contra Con. & Pont.

Dicitur VIII. *Ordo*, scilicet sacer, sive Major,
quem, qui non coactus suscepit, invalidè matri-
monium contrahet, ut v. supra de Sacramento *Or-*
dinu, & hic *impedimento tertio*.

Dicitur IX. *Ligamen*, propter quod, quamdiu
quis ligatus est conjugī adhuc viventi, invalidè
contrahit cum alio: quanquam licitè, & sine pec-
caro; si moraliter sit certus de morte conjugis;
qui si postea compareat, tenetur ad eundem re-
dire, dimisso posteriore, v. *Bon. p. 10.*

Dicitur X. *Honestas*, hoc est, justitia publicæ
honestatis, ob quam nemo potest contrahere cū
consanguineis illius, cum qua contraxit sponsa-
lia, vel matrimonium ratum. Et quidem ante Tri-
dentinum jure antiquo, hoc impedimentum
dirimit matrimonium inter sponsum & con-
sanguineos sponsæ, usque ad 4. gradum, oritur.

que ex sponsalibus quibuscunque etiam invalidis, (præterquam ex defectu consensus) jure verò novo Tridentini, non oritur, si sponsalia sint invalida; & irritat tantum usque ad primum gradum, si ex sponsalibus; ad quartum verò, si ex matrimonio rato sequatur, v. Bon. p. 11. Sanc. l. 7. d. 68. Fill. t. 10. p. 2. cap. 6. Notat etiam Dian. non oriri ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis, p. 3. t. 2. R. 232. ex Pont. & alii 3. contra Sanch. uti neque ex conditionatis, donec conditio sit impleta p. 9. t. 6. R. 25. ex Opáton. Oriri tamen ex matrimonio invalido, nisi sit tale ob defectum consensus, p. 9. t. 6. R. 30. ex declaratione Pii V. atque etiam ex clandestino. *Ibid.* R. 53. ex Pontio, Palao, Hurt. Perex &c. contra Sanch. & Prap.

Dicitur XI. *Ætas*: quia ad valorem matrimonii, jure Ecclesiastico requiritur annus 14. viri & 12. sceminæ, completus: nisi tamen malitia ætatem suppleat, hoc est, adfit & doli capacitas, & potentia ad copulam, de quibus judicare prudentum est, Laym. c. 12. n. 1. Cap. De illis &c. ult. eodem tit.

Dicitur XII. *Affines*. Est autem affinitas, propinquitas personarum, nata ex copula carnali, si-ve licita si-ve illicita. Utraque, jure saltem Ecclesiastico, dirimit matrimonium: illa usque ad 4. gradum inclusivè; hæc verò jure novo, usque ad secundum tantum. Et quidem si antecedit matrimonium: nam si superveniat, v. g. si Titius cognoscat uxoris suæ cognatam in secundo gradu, non dirimit, licet is, qui peccavit, non possit petere debitum, sed tantum reddere. Porro gra-

vide id & amplius probable.

us & lineæ affinitatis accipiuntur, sicut in consanguinitate, ita ut qui est uxoris consanguineus in primo gradu, sive rectæ, sive transversæ lineæ, is sit affinis marito in eodem gradu lineæ rectæ vel transversæ. Denique omnis affinitas, quæ oritur ex affinitate, sublata est per *Concilium Lateranense. v. Laym. & Bon. p. 12. Unde resolves.*

I. Is, qui fornicatus est cum sorore sponsæ suæ, cum neutra potest validè contrahere citra dispensationem; imò nec cum earum consobrina, vel matertera.

II. Potest quis ducere affinem fratris sui, etiam in primo gradu v. g. duo fratres possunt ducere duas sorores; imò pater & filius possunt ducere matrem & filiam. *Laym. Bon. l. c.*

III. Titius potest successivè ducere Titiam & Bertam, quæ fuerunt uxores Caii & Sempronii fratrum.

IV. Titius, qui duxerat sororem Caii, potest post mortem Caii, ejusque sororis, ducere Bertam uxorem Caii.

Dicitur XIII. *Si clandestinus*: quia *Trid.* irritat matrimonia eorum, qui contrahunt aliter, quàm coram Parocho, vel alio sacerdote, de ipsius vel ordinarii licentia, & duobus minimè testibus: vultque graviter puniri eos, qui contra hoc contraxerint, vel etiam interfuerint. *Vnde resolves.*

I. Per Parochum intelligitur is, qui habet ordinariam jurisdictionem in contrahentes, utpote qui domicilium & habitationem habeant in ejus Parochia; item Episcopus, vel ejus Vicarius in

sua diœcesi, uti & Papa: item Capitulum sede vacante; Cardinales in Ecclesiis sui tituli, legati in sua provincia. Sufficit etiam excommunicatus, aut non Sacerdos. Nec requiritur, ut à patre rei verè sit Parochus, sed sufficit, si habeat titulum saltem coloratum, ita ut communi errore habeatur Parochus. nec sit intrusus absque omni titulo, v. *Bon. q. 2. p. 8.*

II. Parochus, vel quivis habens jurisdictionem ordinariam, potest alium sibi substituere; non tamen nisi Sacerdotem.

III. Cum ad testes requisitos non addatur, debere esse omni exceptione majores, sufficiunt etiam infames, scœmine, pueri habentes usum sufficientem rationis, parentes, domestici, ac servi.

IV. Si duo sint Parochi ejusdem Parochiæ, potest uterque assumi. Similiter qui habet duo domicilia quæ æqualiter inhabitat, vel domum, quæ partim pertinet ad unam Parochiam partim ad alteram, potest alterutrum accersere: quia uterque est proprius Parochus. *Lay. Bon. l. c.*

V. Et si ex præcepto adhibendus sit Parochus contrahentis illius, in cujus Parochia matrimonium celebratur: sufficit tamen ad valorem, si alterius Pastor assistat, ut declaravit *Congregatio Cardinalium*, apud *Rebel & Bon. q. 2. p. 8.* etiam extra suam Parochiam, vel diœcesin; quia hic actus non est jurisdictionis contentiosæ. Non tamen licebit tunc nuptiis benedicere, sine alterius licentia. *Sanch. l. 3. d. 19.*

VI. Is, qui substituitur, debet habere expressam, vel saltem tacitam licentiam, ex ratihabitione

ne de præfenti: quia non sufficit rati habitio de futuro, quâ quis putet alterum postea ratum habiturum. *Sanch. d. 35. Regin. Con. apud Bon. l. c. m. 31.* licet ipse neget tacitam sufficere.

VII. Vagabundi possunt contrahere coram quolibet Parocho, (idque, ut *Lay. c. 4. n. 3.* docet ex *Sanch.* etsi alteruter tantum sit vagus.) Hic autem tenetur de illorum conditione diligenter inquirere, ut monet *Trid.* an scilicet alibi sint conjuncti, &c. & deinde petere licentiam ab Episcopo assistendi; sine qua licet validè assistat, graviter tamen peccat. Ita *Lay. t. 4. l. 3. ex Sanch. d. 19. & d. 25. n. 14.*

VIII. Peregrini, qui ex causa exiguo tempore domo absunt, non possunt contrahere peregrè coram Parocho loci: quia non est illorum verus. Aliud est de iis, qui alicubi habitacionem figunt, pro majore parte anni, aut eò venerunt animo manendi, saltem majore anni parte, licet postea contingat casu subitò recedere; v. g. famuli ancillæ, studiosi, *Bon. q. 1. p. 8. n. 1. Sanch. l. 3. d. 23. n. 11.* Ratio, quia contrahunt ibi domicilium Parochiale, & Pastor illius loci est proprius illorum.

IX. Parochus & testes sic debent esse præfentes, ut advertere possint quid agatur, & de testari. Et quidem non est necesse, ut ipsi videant contrahentes, dummodò audiant verba contractus, si voces contrahentium noverint. *Sanch. Fill. Pont. & alii. cum Dia. p. 8. r. 7. R. 68.* contra *Barbos.* Nec refert, etiamsi per metum, vim, dolum, aut injuriam nolentes detineantur, vel etiam

iam contradicant, ac resistent: aut licet prohibiti sint ab Ordinario, ne intersint. *Bon. l.c. ex decla. Card. Con. Fill. Sanc. ll. cc. &c.*

X. Parochus tenetur utrumque contrahentem interrogare, non quidem de impedimento. *Gutier. Sanch. Dian. p. 3. t. 4. R. 294.* sed de mutuo consensu. *Trid. sess. 24. c. 1.* Ejus tamen omisso, quando de utriusq; libero consensu constat, venialis tantum est *Sanch. Con. Dia. l. c.* Similiter mortale non esse, et si intellecto consensu non dicat: *Ego vos conjungo in nomine Patris & Filii & Spir. S. docet Sanch. Con. Fill. Gutier. Dia. p. 3. t. 4. R. 256. contra Rebell. &c.*

Dicitur XIV. *Et impos*, quod impedimentum vocatur frigiditas, vel impotentia, Quæ si perpetua sit, & matrimonium antecedit, irritat illud jure naturæ; vel omne, & respectu cujus cunque, si sit absoluta; vel certum tantum, si sit restricta seu respectiva. Idque sive orta sit ab intrinseco, & vitio naturæ, sive ab extrinseco, opera hominis vel diaboli; sive cognita alteri fuerit, sive non; sive sit ex parte utriusque contrahentis, sive alterius tantum. Ratio, quia matrimonium consistit in mutua traditione corporum, physice aptorum ad generationem, sive in traditione potestatis corporis ad copulam conjugalem: hanc autem potestatem impotens non potest tradere, cum eam non habeat.

Porro impotentia in viro esse censetur, quando est Eunuchus, vel saltem non potest seminare intra naturale vas foeminae: in foemina vero, quando vel seminare non potest, (si verum est, semen

femen foeminarum requiri ad generationem)
 vel propter arctitudinem non potest virum pati,
 aut ejus semen recipere.

Dixi I. *Si sit perpetua* : qualis est, quæ nulla ar-
 te potest tolli. In dubio autem perpetuitatis,
 conceditur à jure triennium, & experiendum
 bona fide.

Dixi II. *Si antecadat* : nam si subsequatur ma-
 trimonium, non irritat illud, etsi usum ita impe-
 diat, ut soli contactus, & oscula liceant, extra pe-
 riculum pollutionis. Idque quando impotentia
 est certa : nam si dubia sit, tam diu licet conari ad
 copulam, quamdiu probabilis est spes seminan-
 di intra vas. *Laym. l. 5. c. 10 p. 4. ca. 12. ex Sancto
 Navar. Henric* Unde resolves.

I. Invalide contrahunt evirati, seu Eunuchi,
 quando carent utroque teste : quia non emit-
 tunt verum semen aptum generationi. Nec re-
 fert, quòd instar senum sterilium satisfaciunt
 concupiscentiæ foeminae ; quia id non faciunt
 per copulam natura sua aptam generationi, ob
 defectum seminis, quod senes tamen emittunt,
 etsi semen senum per accidens non sit prolifi-
 cum. *Lay. l. c. Bon. q. 3. p. 13. &c.*

II. Validè contrahunt, I. Steriles, quia etsi sint
 impotentes ad generationem, non tamen ad co-
 pulam, atque adeò sunt capaces omnis juris &
 obligationis matrimonii ; & susceptio prolis li-
 cèt sit præcipuus, non tamen unicus, nec imme-
 diatus finis matrimonii. *Bon. q. 3. p. 13. ex Henric.
 Con. Fill. &c.* Eadem est ratio de iis, quæ non
 edunt foetum, nisi mortuum, vel non nisi cum
 per-

periculo vitæ. *Bon. &c. l. c. 2.* Hermaphroditus: quia verè sunt potentes ad usum matrimonii. Et quidem si alter sexus emineat, secundum illud tantum valebit: si uterque sit par, optio illis datur, ut utrolibet utantur, ita tamen ut quem semel elegerint, semper retineant. *Sanc. l. 10. d. 106. Bon. l. c. ex Henrig. Sanch. Con. Fill. &c. 3.* Is qui paulò post est moriturus; quia in eo manet potentia ad coitum, etsi per accidens vi morbi impediatur. Patet ex praxi Ecclesiæ, quæ illis interdum suadet, ut concubinas ducant. *Lay. l. 6. ex Sanch. d. 105. n. 3. Covar. &c.*

III. Impuberes, si utantur ratione, non jure naturæ, sed Ecclesiastico tantum, invalidè contrahunt; quia impotentia illorum est tantum temporalis, v. supra hoc dub. imped. 3.

Quæres. Quid censendum de matrimoniis, quæ contrahuntur in partibus hæreticis?

Resp. Circa ea *Congregatio Cardinalium* resolvit sequentia. 1. Ubi hoc decretum Concilii nondum publicatum est in Parochia, v. g. in Saxonia & Anglia, valere matrimonium contractum absque forma præscripta. Publicatio autem decreti facta præsumitur, si id aliquo tempore in Parochia tanquam decretum Concilii fuit observatum. 2. Hæreticos, in quorum Parochia dictum decretum fuit publicatum, v. g. in Hollandia, Frisia, &c. teneri formam præscriptam servare. Unde consequenter ipsorum matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu contracta, videntur esse nulla. *Laym. tamen l. 5. c. 10. p. 2. ca. 4.* putat eam
NON

non esse mentem summorum Pontificum, propter gravissima incommoda inde subsequenda. 3. Si Parochia, in qua aliquando decretum fuit observatum, proprio Parocho, & Episcopo careat, nullusque istic sit, qui vices Episcopi vel Parochi suppleat, matrimonium valere absque presentia Parochi; servata tamen, in quibus potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus. Idem est, si Parochus & Episcopus metu hæreticorum lateat, ita ut verè ignoretur ubi sit, vel eorum metu absit à diocesi, & ad neutrum sit tutus accessus.

Dicitur XV. *Raptave sit*, de quo v. supra in impedimento criminis.

DUBIUM III.

Quomodo matrimonium invalidum sit revalidandum?

Resp. I. Si fuit invalidum propter consensum fictum, vel metu extortum, sive ex una, sive ex utraque parte, potest revalidari per quodcumque signum veri & novi consensus: quia si altera tantum pars fidè contraxit, consensus unius partis habitualiter permansit; ergò accedente alterius consensus validatur, *Sancti. l. 2. d. 32. n. 9. Con. d. 24. dub. 10. n. 89. Navar. Fill. Bon. &c.* Unde resolves.

I. Si metus, vel defectus consensus fuerit alterius tantum partis, curandum est, ut ea saltem novum & liberum consensum eliciat, & externis signis prodatur: alteri autem parti non opus est declarari,

rari, præstari novū consensum ad valorem matrimonii *Sanch. l. c. n. 10. Con. Bon. p. 9. v. Maratius d. 7. f. 15. n. 4.*

II. Si uterque fidè, vel coactè consenserit, necesse est, ut uterque consensum renovet, & verbis exprimat. Quia cum utriusque consensus planè nullus fuerit, æque necesse est renovare, & declarare, ac si factum nunquam fuisset *Marat. l. c. n. 3.*

Resp. II. Si invalidū fuit propter impedimentum consanguinitatis, v. g. vel aliud simile occultum dirimens, tunc eo per dispensationem, vel aliter sublato, atque ita personis ad contrahendum habilitatis, requiritur novus utriusque consensus, signo externo expressus: & quidem, ut probabilius docet *Sanch. l. 2. d. 36.* absolutus, & independens ab antiquo. Ratio, quia neutrius consensus antiquus fuit legitimus, cum non caderet in legitimam materiam. *Vnde resolut.*

I. Si in tali casu altera pars sit ignara impedimenti vel dubitetur an sciat, illa suaviter inducenda est ad novum consensum absolute præstandum, dicendo v. g. *Si mihi non nupsisses, nonne modo nuberet?* vel: *Angor scrupulus de matrimonio nostri valore, ideoque renovemus consensum.* Quod si fiat, sufficere (præsertim si sequatur affectu maritali copula) docet *Quintan. in append. t. 7. d. ult.* Quòd si autem periculum sit, ne pars illa impedimentum ignorans detrectet, & scandala, gravesque molestiæ timeantur, licet uti sententia contraria, quæ docet sufficere, ut sola pars impedimenti conscia consensum renovet,

vet. & alteri declaret *Sanch. lib. 2. d. 26. & lib. 8. d. 34. n. 61. Les. lib. 2. ca. 17. Con. d. 24. du. 10. & Fill. n. 29. Sc. Di. p. 4. t. 4. R. 49.*

Resp. III. Ut matrimonium invalidum, quod coram testibus & Parocho est celebratum, revocetur, non opus est denuò coram Parocho & testibus iniri, si impedimentum sit occultum: si sit notum: quia prius matrimonium præsumptione Ecclesiæ censetur validum, non autem posterius. *Nav. Sanch. lib. 2. d. 37. Con. d. 24. dub. 4. Reg. lib. 31. n. 183. Fill. n. 93.*

DUBIUM IV.

A quo, & ob quam causam, possit dispensari in impedimentis matrimonii?

Resp. I. Papa non potest dispensare in impedimentis jure naturæ, vel divino dirimentibus, nisi ex speciali concessione: in iis verò, quæ jure Ecclesiastico dirimunt, potest. Ratio prioris, quia inferior non dispensat in lege superioris: nec homo in lege naturæ. Addidi, nisi ex speciali: quia sic Pontifex (non tamen Episcopus) potest matrimonium ratum dissolvere, ex justa causa. *Sanch. Less. Prop. q. 5. d. 8. Dia. p. 8. t. 1. R. 62. & 93.* Ratio posterioris, quia Pontifex talia impedimenta inducit; ergo etiam potest tollere, & quidem solus. *Vnde resolves.*

I. Episcopus impedimentis dirimentibus matrimonium jam contractum, non potest ordinario jure dispensare, nisi ex tacita concessione in casu necessitatis, quando sequentia concurrunt.

— 1. Ut

Ut defectus sit dispensabilis. 2. Ut sit occultus, id est, non sit notorius, seu divulgatus. 3. Ut ex altera parte saltem, matrimonium bona fide sit contractum. 4. Ut non sit facilis accessus ad Papam. Ita comm. *Sanch. Con. Mart. Perez. d. 4. s. 7.* Quando autem contractum est ex dispensatione subreptitia non potest Episcopus sua dispensatione priorem confirmare. *Dian. p. 9. t. 7. R. 40. ex. Prap. Perez. &c.* In impedimentis vero dirimentibus matrimonii nondum contracti, videtur nunquam posse: imò nec legatus à latere, nisi ex speciali facultate, *Laym. lib. 5. tr. 10. p. 4. cap. 6. lib. 8. tr. 4. c. 22. Bon. q. 3. p. 15. &c.* contra quos *Dian. p. 8. t. 3. R. 80.* cum *Prap. Villa. &c. Escob. de leg. ex. 14. c. 4.* putat Episcopum id posse aliquando in casu raro, ex causa maximè urgente, si omnibus tentatis iudicetur necessarium esse ad vitandam gravem infamiam, vel grave scandalum, cui aliter occurrere non posset; idque tacita Papæ licentia.

Resp. II. In Impedimentis non dirimentibus, possunt Episcopi dispensare universaliter, Quod addo, quia excipiunt illa, quæ jure naturali & divino impediunt, ut votum castitatis absolutum, & perfectum. (*Bon. q. 3. p. 15. ex Nav. Sant. &c.*) & sponsalia priora, ut habet *Tann. d. 8. q. 4. dub. 2. n. 30. ex Sanch. l. 7. d. 17. n. 8.* Idem habet *Fill. t. 10. p. 2. cap. 40. n. 306. Laym. l. 5. c. 10. p. 2. cap. 15. num. 2. sub finem.* Similiter Episcopus potest dispensare in impedimentis, quæ matrimonio superveniunt, & impediunt petitionem debiti, videlicet cognationis spiritualis, vel affinitatis. *Bon. l. 6.*

ex *Sanch. l. 8. d. 1. n. 16. F. l. l. c.* ubi excipit incestum commissum (matrimonio consummato,) cum consanguineis uxoris, in iis, qui non sunt juvenes,

Resp. III. Possunt etiam confessarii regulariter approbati, de licentia tamen suorum Provincialium, dispensare ad petendum debitum conjugale, propter cognitionem consanguinei conjugis in secundo gradu, ut *Rodrig. regularium to. 1. q. 63. a. 1.* nullo modo tamen in impedimento ipso. *vid. Mart. Perez. d. 44. f. 7. n. 13. Dixi, Provincialium:* quia quod *Molfes. Leon &c.* volunt, Confessarios Societatis JESU habere omnes hanc facultatem immediate à P. Generali, id refutat *Diaz. p. 3. t. 2. R. 14.*

Resp. IV. Ut licite dispensetur in impedimentis dirimentibus, requiritur justa causa: qualis secundum *Fell. cap. 8.* est v. g. Extinctio magnæ litis, vel odii inter agnatos. 2. Ablatio scandali. 3. Inæqualitas matrimonii, nisi consanguineis vel affinibus nubatur. 4. Defectus dotis competentis. 5. Conservatio facultatum in eadem cognatione. 6. Merita petentis dispensationem. Plures *vid. apud Sanc. d. 19. Con. d. 33. Hurt. d. 26. Mart. Perez. d. 44. f. 5.* ubi notat. 1. Quanto gradus consanguinitatis vel affinitatis est propinquior, tanto requiri causam graviolem. 2. Sæpè plures aggregatas causas sufficere, quarum singulæ non sufficerent. *vid. etiam Dia. p. 8. t. 3. R. 93.*

Resp. V. Si quis dubitet an habeat impedimentum dirimens, v. g. contrahendi matrimonium cum certa persona, & adhibita diligentia sufficienti

ficienti non possit intelligere veritatem, probabile est posse cum ea contrahere sine dispensatione, (nisi tamen præsumptio aliqua stet pro impedimento) quia possessio stat pro libertate contrahendi, *Sanch. Sancius, Franc. Lugo, Bard. d. 6. c. 11. p. 7. §. 11. contra Laym. & Palaum.*

LIBER VII,

De Censuris Ecclesiasticis, & Irregularitatibus.

CAPUT I.

De Censuris in genere.

DUBIUM I.

Quid Censura Ecclesiastica?

RESP. Est pœna spiritualis & medicinalis, per quam homini baptizato delinquenti, ac contumaci, per potentiam Ecclesiasticam auferatur usus quorundam bonorum spiritualium, *Laym. l. 1. c. 5. p. 1. c. 1. Unde resolves.*

I. Per censuram non privatur homo bonis mœrè internis, v. g. caractere, potestate ordinis: nec bonis propriis, ac privatis, v. g. fide, charitate, gratia, &c. sed quibusdam externis & publicis, sive actionibus, quæ habent spiritualement aliquem effectum, vel commodum, ut sunt sacrificium, officium divinum, beneficium administratio & su-